

BİRİNCİ VE İKİNCİ KÖRFEZ SAVAŞLARI'NIN TIME DERGİSİ KAPAKLARI ÜZERİNDEN GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ

Bilgesu BİBER*

Özet

İnsanlık tarihinin her döneminde var olan savaş, doğası gereği tanımlanması ve sınırlandırılması en zor kavramlardan birisidir. Kavramın temelinde yer alan güç ve başta toplumsal olmak üzere birçok açıdan yıkıcı sonuçlara neden olan şiddet, savaşa dair ortaya atılan görüşlerin başında gelmektedir. Üzerinde bir diğer uzlaşma sağlanan nokta ise savaşın taraflarının toplumu bilgilendirmek, kendilerini haklı göstermek ve yaptıkları eylemleri meşrulaştırmak adına birçok yöntem ve araç kullanmakta olduklarıdır. Özellikle medya; savaş, çatışma ve kriz ortamlarında bu amaç için kullanılan araçların başında gelir. Medyanın savaş dönemlerinde yönetici sınıflar tarafından ülke politikaları doğrultusunda etkin olarak kullanılması, aynı zamanda savaş ve çatışmaların medyadaki temsil biçimini de belirlemektedir. Bu durumun en belirgin örneklerinden biri olan Körfez Savaşları, Amerikan medyasının güçlü konumu dolayısıyla savaşın gidişatını doğrudan etkilemiştir. Bu noktadan hareketle, medyanın savaş dönemlerindeki rolü üzerine yürütülen bu çalışma, ABD'nin dış politika stratejileri ile ülke medyasının önemli yayın organlarından biri olan Time dergisinin bu politikalarla uyumlu bir yayın anlayışına sahip olup olmadığı sorunsalından yola çıkılarak temellendirilmiştir. Çalışmada, Time dergisinin Körfez Savaşları döneminde yayımlanan belli sayılarının kapaklarında yer alan görsel ve dilsel söylemler, Ferdinand de Saussure'ün göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiş ve Time dergisinin, ABD'nin kurduğu stratejik anlatıya hizmet eden bir yayın politikası benimsediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilim, Irak Savaşı, Körfez Savaşı, savaş ve medya, Time dergisi

*Arş. Gör., İstanbul Arel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Çizgi Film ve Animasyon Bölümü, bilgesubiber[at]arel.edu.tr, 0000-0002-8879-5973

Gönderim Tarihi: 01.04.2023

Kabul Tarihi: 18.05.2023

Research Article

A SEMIOTIC ANALYSIS OF THE FIRST AND SECOND GULF WAR THROUGH THE MAGAZINE COVERS: TIME

Bilgesu BİBER*

Abstract

War, which exists in every period of human history, is one of the most difficult concepts to be defined and limited due to its nature. In the fundamental basis of the term, power and violence, which causes many devastating results, especially social destruction, are among the prominent views on the war. Another fact of consensus is that the parties in the war use many methods and tools to inform society, justify themselves and legitimize their actions. Especially in periods of war, conflict and crisis, the media is one of the tools used for this purpose. Furthermore, the effective use of the media during the war times by the ruling classes in the context of national policy also determines the representation of war and conflict in the media. Gulf Wars as one of the most distinctive examples of this situation directly affected the course of the war through American media due to its strong position. From this point of view, this study on the role of the media during the wars is based on the question of whether Time magazine, which is one of the important publications of the country's media, has a publishing understanding compatible with the foreign policies of the USA. In the study, visual and linguistic discourses on the covers of certain editions of Time magazine published during the Gulf Wars were analyzed using Ferdinand de Saussure's semiotic methodology. To conclude, Time magazine adopted a publishing policy that served the strategic narrative established by the USA.

Keywords: *Gulf War, Iraq War, semiotics, Time magazine, war and media*

*Res. Asst., Istanbul Arel University, Faculty of Fine Arts, Department of Cartoon and Animation, bilgesubiber@arel.edu.tr, 0000-0002-8879-5973

Received: 01.04.2023

Accepted: 18.05.2023

BİRİNCİ VE İKİNCİ KÖRFEZ SAVAŞLARI'NIN TIME DERGİSİ KAPAKLARI ÜZERİNDEN GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ

GİRİŞ

Savaşlar, insanlık tarihinin yazımında etkili ve belirleyici olan unsurların başında gelir. Tarihsel olarak bakıldığında, dünyanın birçok savaşa tanıklık etmiş olduğunu görürüz. Antik çağlardan itibaren Homeros, Herodot, Aristoles ve Tukidides gibi düşünürlerin savaş kavramı üzerine düşündükleri bilinmektedir. Yapılan literatür çalışmalarından hareketle, bu kavrama ilişkin pek çok tanımlamanın yapıldığını görmek mümkündür. Nitekim savaş kavramının birden fazla şekilde tanımlanması, kavramın oluşumundan, kavrama ilişkin bilginin kaynağından, tabiatından ve bu kapsamdaki tanımlarda farklı inceleme düzeylerinin kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Savaş kavramının sınırlarını belirlemek adına yapılacak en genel tanım; barış durumunun olmadığı bir dönemdir. Esasında bu durum savaşın ne olmadığını ortaya koyan bir tanımdır (Varlık, 2013: 117).

Aslan'ın da belirttiği gibi, insanlık tarihinin belki de en karmaşık ve değişken olgusu olan 'savaş'ın sebepleri, niteliği ve kapsamı üzerinde görüş birliğine ulaşılmış değildir (Aslan, 2008: 235). Ancak savaşın temelinde şiddetin yer aldığı bilinmektedir. Şiddetin farklı uygulama biçimlerinden birisi olarak görülen savaş, aynı zamanda uluslararası bir şiddet biçimidir. Şiddete gerek duyulmasının nedenleri arasında ise sorunların çözümü için diyalogun ortadan kalkması gösterilebilir (Gündoğan, 2017: 11). Günümüzde diplomasi olarak adlandırabileceğimiz bu diyalog süreci ya da diyalog kurulamamasının sonucu olan savaşlar, hükümetler tarafından yürütülmektedir. Bu nedenle hükümetlerin aldıkları kararlarda halk desteğine ihtiyaçları vardır. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'ne bakıldığında askeri operasyonlar yapabilmek için hükümetin halkın desteğini alması son derece önemlidir. Bu desteğin alınmasında da medya kilit bir rol oynamaktadır (Çakar, 2003: 25).

Bu bağlamda, ABD ve Irak'ın başrolde olduğu Körfez Savaşları'nın yaşandığı dönemlerde de Amerikan medyasının oldukça güçlü bir konumda olduğu ve savaşın gidişatını doğrudan etkilediği bilinmektedir. Bu durumun en çarpıcı ve tarihteki ilk örneği, Körfez Savaşı'nın Cable News Network (CNN) tarafından canlı yayınlara geniş kitlelere ulaştırılması olmuştur. Ayrıca dönemin ABD Başkanı George Bush ve komutanlarının dâhi çatışma ile ilgili bilgileri medyaya, özellikle de CNN'e dayanarak ilettikleri gözlenmiştir. Bunun yanı sıra Saddam Hüseyin'in de savaşı CNN'den izlediği bilinmektedir. (Atabek, 1995: 191). Bu bilgiler ışığında medyanın savaş dönemlerinde özel bir konuma ve güce sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Şüphesiz savaş gerilimlerinin söz konusu olduğu dönemlerde hükümetlerin politikalarını aktarma maksadıyla kullandıkları kitle iletişim araçları oldukça önemlidir. Geçmişte geleneksel medya ile sınırlı olan bu araçlar günümüzde ise yeni medya teknolojilerinin gelişmesiyle oldukça çeşitlenmiştir. Buna rağmen geleneksel medya araçlarından dergi ve gazetelerin propaganda bağlamında oldukça etkili olduğu bilinmektedir.

Özellikle 1923 yılında yayın hayatına başlayan haftalık *Time* dergisi siyasi ve toplumsal olaylara yakın ilgi göstermiş, özellikle savaş dönemlerinde yayımladığı sayılarla büyük ses getirmiştir. Bu bağlamda çalışma, 1990 yılında başlayan Körfez Savaşı ile 2003 yılında başlayan ve Irak Savaşı olarak bilinen İkinci Körfez Savaşı dönemlerinde yayımlanan basılı olarak yayımlanan *Time* dergisi kapaklarında yer alan görsel ve dilsel öğelerin okuyucuya/izleyiciye aktardığı anlam boyutlarını ortaya çıkarma maksadındadır. Bu maksatla çalışmada, Ferdinand de Saussure'ün göstergebilimsel analiz yöntemiyle çözümlemesine odaklanmaktadır. Bu çözümleme, *Time* dergisinin Birinci Körfez Savaşı'nı ele aldığı beş kapak ve İkinci Körfez Savaşı'na dair beş kapak üzerinden yapılmıştır. *Time* dergisinin Körfez Savaşları'na ait bu kapakları savaşların kronolojik olarak, tarihsel ve toplumsal bağlamı içerisinde anlaşılmasına yardımcı olmasına dikkat edilerek bilinçli şekilde seçilmiştir.

Böyle bir yöntembilimsel çerçeveye sahip olan bu çalışma, ABD'nin

özellikle savaş dönemlerindeki dış politika stratejileri ile *Time* dergisinin yayın anlayışı arasında nasıl bir ilişki olduğu sorunsalından yola çıkılarak yürütülmüştür. Dolayısıyla çalışmanın temel amacı, savaş dönemlerinde ABD'nin izlediği politikaların *Time* dergisi tarafından nasıl yorumlandığını ve derginin bu politikalara bakış açısını ortaya koymaktır. Ayrıca *Time* dergisi kapaklarında gösterilen Körfez Savaşları'na ait fotoğraflarının taşıdıkları anlamlar, vermek istedikleri mesajlar ve savaşın medyada nasıl yansıtıldığını göstermek ulaşılmaya çalışılan diğer hedefler arasındadır.

1. Birinci ve İkinci Körfez Savaşları

Birinci Körfez Savaşı, Irak ile ABD öncülüğündeki İngiltere, Kuveyt, Fransa, Suudi Arabistan ve Mısır'ın da aralarında bulunduğu 28 koalisyon devleti arasında gerçekleşmiştir. 2 Ağustos 1990 tarihinde başlayan savaş 28 Şubat 1991'de sona ermiştir. Körfez Savaşı'na doğru giden süreç aslında 1980-88 yılları arasında gerçekleşen İran-Irak Savaşı ile başlamıştır. Irak bu savaş sonrasında ekonomik açıdan büyük bir zarara uğramış ve dönemin Irak Lideri Saddam Hüseyin, borçları ödemekte zorlanmaya başlayınca bazı iddialar ortaya atmıştır. Bu iddiaların Körfez krizinin başlamasına neden olduğu kabul edilmektedir. Bu iddiaların arasında 1981-90 yıllarında Körfez ülkelerinin petrol fiyatlarını sürekli düşürerek Irak'ı zarara sokması, Kuveyt'in Irak'a ait petrollerden yararlanmış olması ve Kuveyt topraklarının Irak'a ait olduğu konusunda hak iddia etmesi vardır (Fukuyama, 2005: 10). Kuveyt'in bu iddiaları kabul etmemesi karşısında Irak ordusu Kuveyt sınırını geçerek işgal etmiştir. Bu işgal karşısında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından Irak birliklerinin Kuveyt'ten çekilmesini talep eden bir karar alınmıştır (Bozkurt, 2003: 136). Ardından ABD öncülüğünde koalisyon güçleri "Çöl Fırtınası Operasyonu" olarak adlandırılan askeri bir harekatla Irak'a saldırmıştır. Bu operasyon Irak ordusunun büyük bir kısmının imhası ve kalanlarının esir veya Kuveyt'ten ayrılmalarıyla sonlanmıştır. Savaşa katılan koalisyon güçleri ve Irak heyeti arasında bir ateşkes imzalanmıştır. Bu ateşkese göre; Irak'ın silahlı denetime tabi tutulması, güneyinin uçuşa yasak bölge olması ve Kuveyt'e tazminat ödemesi gibi meselelere dair birçok

madde Irak tarafından kabul edilmiştir (Bozkurt, 2003: 138). Körfez Savaşı'nın fiilen sona ermesine rağmen ABD, kendince haklı gerekçelerle Irak'ı bombalamıştır. 1993 yılına gelindiğinde ise ABD Eski Devlet Başkanı George Bush'a suikast planlandığı gerekçesiyle Bağdat bombalamış ve böylece savaş, Arap Birliği'nin büyük bir darbe almasına neden olmuştur. İlerleyen süreçte Orta Doğu ve ABD arasındaki ilişkilere yeni bir soluk getiren ve arkasında El-Kaide'nin olduğu 11 Eylül 2001'de gerçekleşen terör saldırılarına tüm dünya tanık olmuştur.

11 Eylül Saldırılarının ardından ABD yönetiminin Orta Doğu üzerinde hakimiyet kurma isteği tüm dikkatini Orta Doğu'ya vermesine neden olmuştur. Özellikle Müslümanları ötekileştiren ABD, Avrupalıların kendilerinden önce yaptıklarına benzer şekilde İslam'da öz olarak kabul ettikleri düşünceleri ve imgeleri tekrar oluşturmuştur (Çalışkan, 2008). ABD ve Birleşik Krallık öncülüğünde kurulan koalisyon ile Birleşmiş Milletler, statü ve prensiplerine karşı çıkarak 2003 yılında Irak'a saldırmıştır. Karşılığında uluslararası toplumda çok fazla tepkiyle karşılınca Irak'ta kitle imha silahlarının bulunduğu ve bu silahların birçok ülkenin güvenliğini tehdit ettiğine dair bir tez ortaya koymuştur. 2004 yılında yayınlanan Duelfer Raporu'nda ABD hükümeti tarafından ortaya atılan tezin aksine Irak'ta kitle imha silahları bulunmadığı açıklanmıştır. İşgalin bir diğer sebebi olarak da Saddam Hüseyin'in El-Kaide'ye destek vermesi gösterilmiştir ancak bu ilişki hiçbir zaman kanıtlanmamıştır. Bazı kaynaklar, bu kararda Irak'ta bulunan petrol rezervlerinin en önemli etken olduğunu belirtmişlerdir. İşgalin başlamasının ardından kısa bir süre sonra Irak Ordusu yenilmiştir. Saddam'ın idamından sonra koalisyon güçleri Irak'ta yeni bir demokrasinin inşasını amaçlamışlardı. Irak Savaşı, ABD için ekonomik, askeri ve ahlaki olarak kötü sonuçlar doğurmuştur. Dönemin ABD Dış İşleri Bakanı John Kerry bu savaşın bir ciddi bir hata olduğunu ifade etmiştir (Aljazeera Turk, 2014). Bu kapsamda ilgili dönemde kitle iletişim araçları; toplumu bilgilendirmek, hükümetlerin politika ve propagandalarını sağlamak için oldukça yoğun şekilde kullanılmıştır.

2. Savaşların Medyaya Yansımaları

İletişim teknolojilerin gelişmesiyle beraber geleneksel medya yerini sanayileşmiş medyaya, günümüze gelindiğinde ise interaktif medya ortamına bırakmaktadır. Bu teknolojilerle birlikte habere ulaşmak da gittikçe kolaylaşmıştır. Özellikle internetin bir medya olarak kullanımıyla birlikte yeni bir iletişim ortamı ortaya çıkmıştır. İletişim teknolojilerinin hızlı bir şekilde gelişmesi medya sektöründe çalışanların da bu hıza ayak uydurma gerekliliğini beraberinde getirmiştir. Gönenç, haberciliğin gelişmesini doğrudan iletişim teknolojilerindeki gelişmelere bağlar ve günümüzde bu sayede bir muhabirin haber ve fotoğraflarını dünyanın herhangi bir yerinden gazetesine gönderebildiğini ifade eder (Gönenç, 2004: 438).

Söz konusu iletişim teknolojilerinin gelişimini tanımlamamıza yardımcı olan iletişim devriminin Batı’da başladığı bilinmektedir. Özellikle Batı Avrupa, Japonya ve ABD’ye bakıldığında, bu ülkelerin ortak özelliklerinin zengin ve sanayileşmiş ülkeler olduğu görülmektedir. Bu ülkelerin üçüncü Dünya ülkeleriyle aralarında halihazırda enformasyona sahip olma farklılıkları mevcutken teknolojik gelişmelerle birlikte bu fark giderek açılmıştır. Bunun sonucu olarak dünyada bu ülkelerin üstünlüğü daha da artmıştır. Çünkü söz konusu teknolojiler, sosyal ve ekonomik açıdan ulaşılması zor teknolojilerdir. Bu yüzden üçüncü dünya ülkeleri bu tarz teknoloji ve enformasyona ulaşamamaktadırlar (Gönenç, 2004: 444). Bu enformasyon ve teknolojiler özellikle savaş ve çatışma zamanlarında oldukça önemli bir konum ve göreve sahip olurlar. Bu gibi zamanlarda taraf ülkelerin sahip olduğu kitle iletişim araçları, savaş ve krizi insanlara iletmede önemli birer aygıt haline gelirler.

Medyanın özellikle savaş dönemlerinde üstlendiği bu rol, beraberinde birçok tartışmayı getirir. Bu bağlamda medya mesajlarının belli bir ideolojiyi barındırdığı konusunda fikir birliği eden eleştirel medya kuramcıları, medyanın yönetici sınıfların bir aracı olarak veya yönetici bir sınıf olarak siyasal ve toplumsal hayatı şekillendirdiğini söylemektedirler (Şen, 2013: 164). Bunun yanı sıra medyanın dijitalleşmesi toplumsal hayatı dönüştürdüğü gibi

uluslararası ilişkileri de dönüştürmüştür. Bu dönüşümü mümkün kılan şey ise iletişimin kendine özgü özellikleridir (Kanat, 2016: 532).

Örneğin; ABD'nin, Körfez Savaşları sırasında izlediği medya politikaları Vietnam Savaşı döneminde izlediği politikalardan ayrılmaktadır. Bunun nedenlerinden birisi de ABD'nin Vietnam'da izlediği medya politikasının savaşın kaybında önemli bir rol oynamıştır. Körfez Savaşları sırasında aynı hatalara düşmek istemeyen ABD, farklı stratejiler geliştirmiştir (Atabek, 1995: 199). Körfez krizi sırasında Bush yönetimi, bölgeye askeri yığınak yapacağını açıkladıktan sonra Amerikan medyası, iktidarın gelişen siyasi stratejilerini desteklemiştir. Medya yorumcuları, savaşın kaçınılmaz olduğunu ve askeri çözümün gerekli bir hamle olduğundan bahsetmiştir. Iraklılar diplomatik yollara başvurdıkları zaman Bush yönetimi bunları genellikle göz önünde bulundurmamıştır. Medya da bu durumdan nadiren bahsetmiştir (Çakar, 2003: 25). Dolayısıyla Körfez Savaşı ve Irak Savaşı arasındaki dönemde yaşanan teknolojik ilerleme ve gelişmeler ile savaş bölgelerinde medyanın gittikçe artan etkisi, yeni bir sistemin geliştirilmesini gerekli kılmıştır.

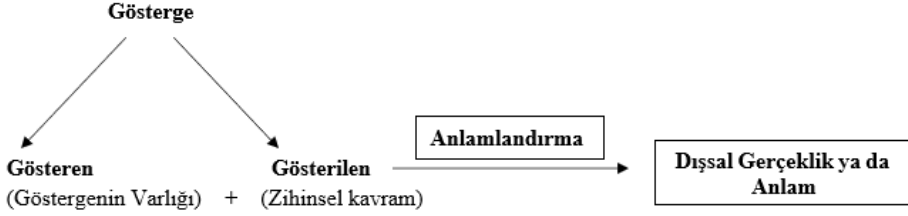
3. Göstergebilim

Temellerini Ferdinand de Saussure'in attığı dil bilim kuramı, 19. yüzyılın en önemli gelişmelerinden biri olarak görülmektedir. Saussure göre dil, kavramları belirten bir göstergeler dizgesidir. Bu nedenle yazıyla, sağır-dilsiz alfabetiyle, simgesel niteliğe sahip kutsal törenlerle veya incelik belirtisi olarak sayılabilecek davranış kalıplarıyla karşılaştırılabilir. Ancak dil, bu dizgelerin en önemlisidir. Öyleyse göstergelerin toplumsal yaşam içindeki konumunu inceleyecek bir bilim tasarlamak mümkündür. İşte Saussure'e göre bu bilim, göstergebilimdir (Saussure, 1916).

Göstergebilimin bilgileriyle ele alınacak bir bütünü anlamlama ise göstergelerin içinde üretildiği sistem içerisindeki türdeşlerini, rollerini, birbirleriyle ilişkilerini, bu ilişkiden ortaya çıkan bağıntılarını ve bütünü oluşturan parçaların birbirleriyle eklemlenme şekillerini ortaya koymak olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamlama türünü 'anamlama edimi' olarak

da görmek mümkündür. Bu edim sayesinde ulaşılan bilgilerden hareketle göstergelere anlamlar yüklemek ve bunları yorumlamak, yapılan yorumlar sonucunda da bütününe yeniden tanımlanması mümkündür. Bütün aynı olsa dahi üzerinde yapılan her bir incelemenin sonucunda ortaya çıkacak sonuçlar ve anlamlar birbirinden farklı olacaktır. Bu durum da anlam evrenini oluşturan anlamların çeşitliliğine işaret etmektedir (Kalelioğlu, 2021: 189-190).

Amerikalı bir filozof ve tarihçi olan John Fiske, göstergebilimin temel ilgi alanında göstergenin yer aldığını savunmuştur. Göstergebilimin çalışma alanlarını temelde üçe ayırmıştır. Bu alanlar; göstergenin kendisi, içinde göstergelerin düzenlediği kodlar veya sistemler ve son olarak da gösterge ve kodların içinde çalıştığı kültürdür. Göstergenin kendisi, gösterge çeşitlerinin, bunların birçok farklı anlam taşıma yollarının ve göstergeleri kullanan kişilerle ilişkilendirme formunun araştırılmasını içermektedir. Göstergelerin düzenlediği kodlar veya sistemlerin içerisinde kültürün ya da toplumun ihtiyaçlarını karşılamak adına oluşturulan kodların veya bu kodların aktarılması için halihazırda var olan iletişim kanallarını işletmek için başvuru yolları içermektedir. Son olarak kültüre bakıldığında, kültürün varoluşu ve şekli bu gösterge ve kodların nasıl kullanıldığına bağlı durumdadır. Buradan hareketle göstergebilim öncelikle dikkatini metne yöneltir (Fiske, 2003: 62). Fiske, bir dil bilimci olan Saussure'ün öncelikli olarak dili ele aldığını ve göstergelerin diğer göstergelerle olan ilişkisiyle ilgilendiğinin altını çizmiştir. Fiske bu ilişkiyi şu şekilde açıklamıştır: "Saussure için gösterge, anlamı olan fiziksel bir nesnedir, ya da onun terimleriyle söylersek; bir gösterge, bir gösteren ve gösterilenden oluşur. Gösteren, göstergenin algıladığımız imgesidir-kâğıt üzerindeki işaretlerdir, havadaki seslerdir. Gösterilen, gösterenin göndermede bulunduğu zihinsel kavramdır. Bu zihinsel kavram, aynı dili paylaşan aynı kültürün üyelerinin tümü için ortaktır." (Fiske, 2003: 66-67).

Şekil 1: Saussure'ün anlam öğeleri (Fiske, 2003: 67).

Ayrıca Fiske, Saussure'ün gösterge kavramını şu örnekle açıklamıştır:

“Kâğıdın üzerinde iki işaret koyacağım: O ve X. Bunlar, sıfırlar ve çarpılar oyunundaki (tik, tak, to) ilk iki hamle olabilir, bu durumda kâğıt üzerindeki önemsiz işaretler olarak kalırlar. Ya da bir sözcük olarak okunabilirler, bu durumda gösteren (onların görünüşü) ile belirli bir hayvana (öküzlük) ait zihinsel kavramımızdan oluşan bir gösterge haline gelir. Benim öküzlük kavramım ile öküzün fiziksel gerçekliği arasındaki ilişki, ‘anlamlandırma’ ilişkisidir: Bu benim dünyayı anlamlandırma, onu anlama tarzımdır.” (Fiske, 2014: 67-68).

Dolayısıyla Saussure'ün kültürel bir ürün olarak ele aldığı göstergebilimsel yöntemin, dil ve gösterenin kendisine doğrudan odaklandığını ve gösterilen ile ilişkisini ortaya koymayı hedeflediğini söylemek mümkündür. Tüm bunlardan hareketle bu çalışmada, Körfez Savaşları'nın Time dergisi kapaklarında nasıl sunulduğu ve kültürün bu sunuma etkisi dil, gösteren ve gösterilen ilişkisi bağlamında ele alınarak anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

4. Körfez Savaşları Döneminde Time Dergisi Kapaklarının Göstergebilimsel Analizi

4.1. Birinci Körfez Savaşı Dönemi (1990 – 1991)

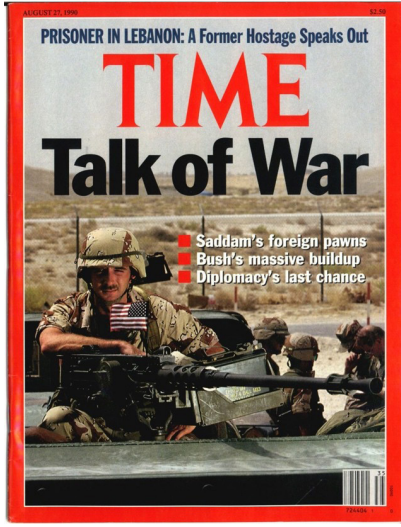
Kaynak: Time Dergisi, 20 Ağustos 1990.

Gösteren: Saddam Hüseyin, George Bush, siyah arka plan.

Gösterilen: Siyah arka planda kalan ve yüzünün sadece yarısı görülen Saddam Hüseyin ile onun önüne geçmiş ve aydınlıkta tüm yüz hatları görülen George Bush.

Anlamlandırma: Kapakta, George Bush Batı'nın temsilcisi konumundadır. Bush'un üzerinde görülen takım elbiseyi siyasi bir figür olmasına, Batı'nın temsiline ve moderniteye bağlayabiliriz. Ayrıca Bush, uzaklara doğru sert ve tehditkâr bir şekilde bakmaktadır. Bush'un Körfez Krizi konusunda hazırlıklı olduğu zaten bilinen bir şeydir ve bu savaş aslında Bush için bir meydan okumadır. Bununla birlikte ABD öncülüğünde Bush'un bir adım atmak istediği de ortadadır. Bu nedenle koalisyon ile "Çöl Fırtınası Harekâtı" yapılmıştır. Karanlıkta kalan Saddam Hüseyin'in ise yüzünün sadece yarısı görülmektedir. Bush'a baktığı belli olan Saddam'ın aslında kaygılı olduğu göze çarpmaktadır. Bunun yanı sıra kapaktaki görseller ile "Can Bush make Saddam blink?" ifadesinin de özdeşleştiği görülmektedir. Bush ve Saddam Hüseyin'in arkalı önlü şekilde konumlandırılmasında Bush ön plana çıkmıştır ve aydınlık olandır. Bu kapsamda manipülasyon tekniği ile hazırlanan bu kapakta Bush aydınlığın yani Batı'nın, uygarlığın ve gücün sembolü iken Saddam Hüseyin ise karanlığın, gericiliğin ve korkunun temsilcisidir.

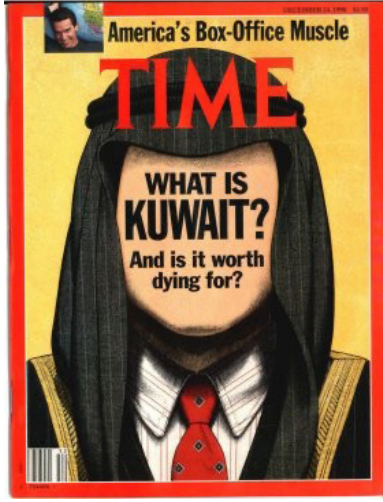
Kaynak: Time Dergisi, 27 Ağustos 1990.

Gösteren: Askerler ve Amerikan bayrağı, nesne olarak zırhlı bir araç ve bir sınır olduğu düşünülen arka plan.

Gösterilen: Kapakta, belli bir orduya mensup askerler görülmektedir. Askerlerin önündeki Amerika Birleşik Devletleri bayrağından, askerlerin ABD için savaştığı anlaşılmaktadır. Ayrıca kapakta, savaşta kullanıldığı düşünülen bir tank bulunmaktadır. Arka planda ise Orta Doğu topraklarında ve sınır ötesinde olduğu tahmin edilen bir şehir bulunmaktadır.

Anlamlandırma: Derginin bu sayısının yayımlandığı dönemde savaş kesin olarak konuşulmakta ve artık topyekûn savaşın başlamaya hazır olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Amerikan askerinin yüz ifadesine bakıldığında alaycı bir ifade takındığı görülmektedir. Bunu da Amerikan askerlerinin savaşmaya istekli oldukları ve zaferden emin oldukları şeklinde açıklamamız mümkündür. Öndeki asker aksine arkadaki iki askerin ise düşünceli ve kaygılı olduğu görülmektedir. “Diplomacy’s last chance” vurgusuyla ise diplomasinin artık son şans olduğu belirtilmektedir. Diplomasinin çözümsüz kalması durumunda savaşın kaçınılmaz olduğu ve arkada Irak olduğu tahmin edilen şehrin işgal edileceği çıkarımlarını yapmamız mümkündür. Ayrıca Irak Hükümeti’nin, BM tarafından gelen ambargoları “bir savaş eylemi” olarak ilan etmesi, diplomasinin son şansının da tükendiğini göstermektedir. Buradan da derginin operasyonla ilgili kamuoyu yaratmaya çalıştığını anlamaktayız.

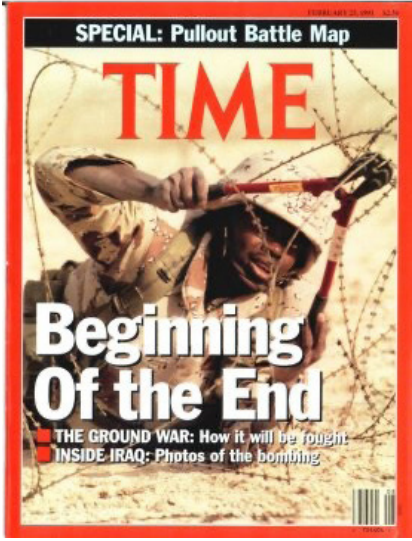

Kaynak: *Time* Dergisi, 24 Aralık 1990.

Gösteren: “Peci” adı verilen takke takmış bir erkek çizimi ve sarı arka plan.

Gösterilen: Vücudunun alt kısmında takım elbise, üst kısmında ise Araplara özgü “peci” adı verilen takkeli bir kişinin illüstratif tasviri. Çizimin yüz kısmında verilmek istenen mesaj.

Anlamlandırma: *Time* dergisinin bu kapağında, yüzü olmayan kişinin alt tarafında takım elbise, üst kısmında ise bir takke olarak illüstratif bir dille ifade edilmesi bize doğu-batı karşılaştırmasını göstermektedir. Yüzün üzerindeki tipografler incelendiğinde ise “Kuveyt Nedir? Ve ölmeye değer mi?” başlığı görülmektedir. Buradan hareketle başlığın oryantalist bir bakış açısına sahip olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra kapaktaki insan figürünün yüzünün olmaması da aslında Orta Doğu’nun ABD tarafından tanınmadığının bir kanıtıdır. Ayrıca “Ve ölmeye değer mi?” başlığı, Orta Doğu’nun değersiz bir bölge olarak görüldüğünü de vurgulamaktadır. Bunu da ABD’nin genel Orta Doğu politikasına bağlamak mümkündür. Bu durumu Batı’nın oryantalist bakış açısıyla açıklamamız da mümkündür.

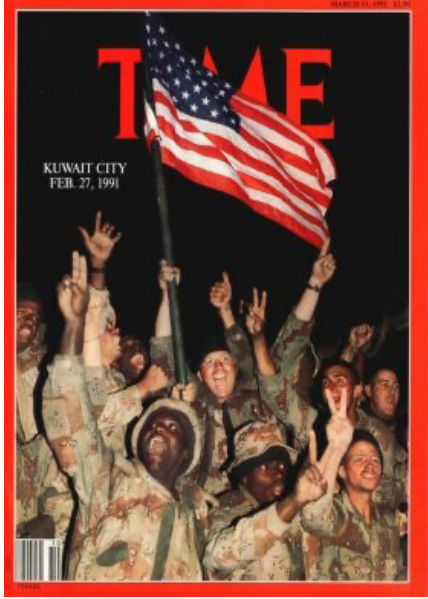

Kaynak: Time Dergisi, 25 Şubat 1991.

Gösteren: Dikenli telleri kesmeye çalışan siyahi bir asker.

Gösterilen: Kapakta, savaş meydanında dikenli telleri kesmeye çalışan siyahi bir asker görülmektedir. Ayrıca “Special: Pullout Battle Map” vurgusu, bu sayının savaşın haritasının çıkarıldığı bir sayı olduğunu göstermektedir.

Anlamlandırma: Times'ın bu özel sayısında savaşın haritasının ayrıntılarıyla çıkarılmış olduğu anlaşılmaktadır. Kapakta dikenli telleri kesen askerin yer alması ise sınırların ihlal edildiğinin göstergesi olarak yorumlanabilir. Amerika Birleşik Devletleri, Irak'a yönelik sürekli ülke çapında yaptığı saldırılardan dolayı eleştirilmektedir. Bunun nedenlerinin en başında ise askeri olmayan bölgelere verdiği zararın yüksek olmasıdır. Bu verilen zarar da aslında Saddam Hüseyin için bir propaganda zaferi olarak görülmektedir. Kapakta yer verilen ABD askerinin telleri kestiği yerin sivil bölgesi olup olmadığı bilinmemektedir. “Sonun Başlangıcı” olarak çevirebileceğimiz yazı ise, savaş sonrası senaryoya bir atıfta bulunmaktadır. Bu senaryonun sonucu, yapılacak olan müzakerelerin ayrıntılarından sonra kesinleşecektir.

Kaynak: *Time* Dergisi, 11 Mart 1991.

Gösteren: Bir grup Amerikan askerinin ellerinde havaya kaldırdıkları ABD bayrağı ve siyah arka plan.

Gösterilen: “Kuwait City Feb 27, 1991” tarihi ve elleriyle zafer işareti yapan ABD askerleri. Neşeli ve rahatlamış olduğu görülen askerlerin ellerinde havaya kaldırdıkları ABD bayrağı.

Anlamlandırma: Yapılan hava ve kara harekatlarıyla birlikte ABD güçleri, Cumhuriyet Muhafızları ismi verilen Irak güçlerinin peşine düşmüştür. Kuveyt’in içerisine doğru hızla ilerleyen koalisyon güçleri Irak güçleri ile karşı karşıya gelmişlerdir. Yoğun çarpışmalar sonucunda koalisyon güçleri Irak birliklerini geri püskürterek Kuveyt’in içine doğru ilerlemeye devam etmişlerdir. Bunun sonucunda müttefikler üç gün içerisinde Kuveyt’i geri almışlardır. Bunun yanı sıra Basra’nın güneyinde konumlanan Cumhuriyet Muhafızları, 27 Şubat tarihinde saf dışı bırakılmıştır. Kapakta bu nedenle 27 Şubat tarihi vurgulanmaktadır. ABD Başkanı George Bush ise 28 Şubat’ta ateşkes ilan ettiğinde Irak direnişi tamamen kırılmıştır. Kapakta yer verilen askerler bu nedenle oldukça mutlu ve neşeli görülmektedirler. Ayrıca askerlerin bazıları kazandıklarını vurgulamak için zafer işaret yapmaktadır.

4.2. İkinci Körfez (Irak) Savaşı Dönemi (2003)

Kaynak: Time Dergisi, 3 Mart 2003.

Gösteren: Beyaz arka plan üzerinde Amerikan bayrağında yer alan yıldızların bulunduğu şapka ve yine Amerikan bayrağı renklerinde takım elbise giyen George Bush çizimi.

Gösterilen: Kapakta kullanılan görseldeki George Bush çizimi gerek mimik ve jestleriyle gerekse de giysileriyle ABD'yi temsil etmektedir. Çizimin üzerine "Do You Want This War?" yazılarak bir mesaj verilmiştir.

Anlamlandırma: Time'ın bu sayısının kapağındaki görselin, ABD tarafından askeri çağrılarda kullanıldığı bilinmektedir. Görsel, orijinalinde Amerika'nın en ikonik görsellerinden birisidir. ABD'li illüstratör James Montgomery Flagg tarafından yapılan posterle, Birinci Dünya Savaşı'nda Komutan Sam Amca'nın izleyiciyi işaret ederek genç erkekleri savaşa katılmaya çağırdığı bilinmektedir. Bush'un suratının yerleştirildiği görselin parmağını doğrultuşuna bakıldığında da bunun bir savaş mesajı olduğu algılanmaktadır. Ayrıca "Bu Savaşı İstiyor Musun?" şeklinde çevrilen mesaj da aslında ABD'nin savaşa hazır olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla söz konusu kapakta savaş hazırlığının vurgulandığını söylememiz mümkündür.

Kaynak: *Times* Dergisi, 7 Nisan 2003.

Gösteren: Yaralanmış ve çatışma halinde olan askerler.

Gösterilen: Yaralı ve umutsuz bir ifade takınan ve silahıyla çatışmaya devam eden iki farklı asker. Kapakta “What Will It Take To Win?” ifadeleriyle verilen mesaj.

Anlamlandırma: Irak güçlerinin savaştan önce yeterli güce sahip olmadığı düşünülüyordu. Bunun nedenlerinden birisi de Birinci Körfez Savaşı ile Irak’ın ciddi bir hezimete uğratılmış ve ambargo uygulanıyor olmasıydı. 20 Mart 2003’te Irak’a asgari bir harekât başlamıştır. Kapakta gösterilen harekât Nasıriye Muharabesi’nden alınmış bir görseldir. Nasıriye şehrinde yoğun çatışmalar yaşanmıştır. Bu çatışmalar sonucunda içlerinde kadın askerlerinde bulunduğu askeri konvoy pusuya düşürülmüştür. Bu pusuda 11 Amerikan askeri öldürülmüştür. Bunun yanı sıra Irak güçleri de çok kayıp vermiştir. 29 Mart’ta ABD şehri tamamen kontrol altına almıştır. Bu arka plan eşliğinde derginin kapağına baktığımızda öndeki yaralı askerin yüzünde savaşın yıkıcılığı bariz bir şekilde görmemiz mümkündür. “Kazanmak İçin Ne Gerekir?” başlığından da verilen kayıpların ağır bir bedel olduğu anlaşılmaktadır. Ancak arkadaki askerin elinde silahla çatışmaya devam etmesi, tüm bu bedelleri ve ne için savaşıldığını önemsemeyen tek gerçeğin savaşmak olduğunu vurgulamaya yardımcı olduğunu söyleyebiliriz.

Kaynak: Time Dergisi, 21 Nisan 2003.

Gösteren: Saddam Hüseyin'in çizimi, başının üzerinde kırmızı bir çarpı işareti ve beyaz arka plan.

Gösterilen: Saddam Hüseyin'in sadece baş tarafının çizildiği bir görsel kullanılmış. Üzerine kırmızı bir çarpı işareti atıldığını görüyoruz. Kapakta yazı olarak hiçbir ifadeye yer verilmemiştir.

Anlamlandırma: 9 Nisan 2003 tarihinde Bağdat ABD ve koalisyon birlikleri tarafından tamamen ele geçirilmişti. Saddam, televizyonlara çıkarak halka seslenerek ölmediğini tüm dünyaya göstermiş ve ortadan kaybolmuştu. Kapaktaki Saddam'ın üzerine çizilmiş kırmızı çizgi onun tamamen kaybettiğinin göstergesi olarak yorumlanabilir. Çarpının kırmızı olmasının sebebi ise savaşta çatışmalarda hayatını kaybeden onlarca insanın kanını simgelemektedir. Kırmızı çarpının altındaki görselinde hala sağlıklı ve otoriter görünmektedir. Siyah yazılı *Time* logosu ise Saddam Hüseyin, Usame bin Ladin ve Adolf Hitler için kullanılmıştır. Farklı zamanlarda farklı yerlerde olduğu söylentileri çıksa da Saddam Hüseyin ve üst düzey yardımcıları uzun süre bulunamamıştır. Irak'ın askeri kontrolü bitse de Saddam'ın bulunamamasıyla siyasi kontrolün yeni başladığı söylenebilir.

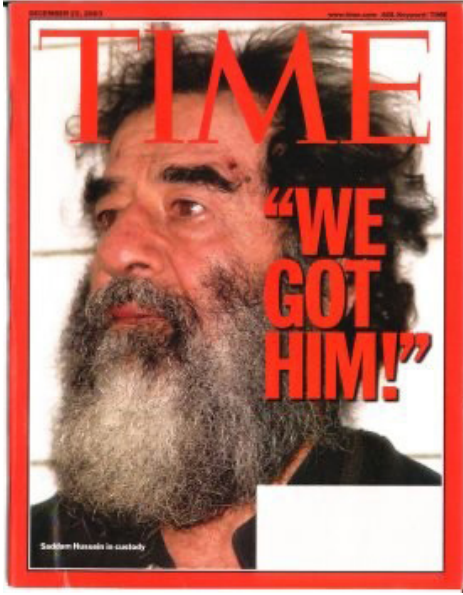
Kaynak: *Time* Dergisi, 14 Temmuz 2003.

Gösteren: Elinde silahla çatışma halinde olduğu anlaşılan Amerikan askeri.

Gösterilen: Amerikan askerinin hala endişeli ve korku dolu olduğu görülmektedir. Kapağa, “Peace is Hell” şeklinde bir başlık atılmıştır. Altında daha küçük bir şekilde “Three months after Baghdad fell, Americans will struggling to bring order out of chaos. Is this any way to run an occupation?” yazısına yer verilmiştir.

Anlamlandırma: Savaşmak kadar barışı sağlamak da çok zor bir görevdir. Bağdat ele geçirilmiş ve askeri operasyon bitmiş olsa bile Amerikan ordusunun hala orada olduğu görülmektedir. Bağdat’ın düşmesinden üç ay sonra 600 kişilik sivil personel ve 146.000 adet Amerikan askeri Irak sokaklarını denetlemek, ekonomiyi düzeltmek ve okulları yeniden inşa etmek için mücadele veriyor durumdaydılar. Bu sırada hâlen Saddam Hüseyin yanlısı direnişçilerle uğraşan ABD askerleri de kayıplar vermeye devam etmişlerdir. Iraklıların başta işgalcilere gösterdikleri coşku büyük bir ölçüde sona ererek yerini Saddam Hüseyin’in döneminde günlük hayatın daha iyi olduğu inancı almıştır. Barışın da bir nevi cehennem olduğu da kapaktaki yazıdan ve askerin yüz ifadesinden anlaşılmaktadır.

Kaynak: Time Dergisi, 22 Aralık 2003.

Gösteren: Saddam Hüseyin'in beyaz arka plan üzerinde sakallı fotoğrafı.

Gösterilen: Saddam Hüseyin'in objektife bakmadığı ve hafif yaralı bir şekilde yakalandığı fotoğrafını görüyoruz. Fotoğrafın üzerinde "We Got Him!" vurgusu yapılmış, altında daha küçük bir şekilde "Saddam Hussain is custody" ifadesine yer verilmiştir.

Anlamlandırma: Kapaktaki fotoğraftan Saddam Hüseyin'in Amerikan güçleri tarafından yakalanmış olduğu anlaşılmaktadır. Saddam Hüseyin'in oğulları ve torunlarından biri 22 Temmuz tarihinde yakalanarak öldürülmüş olsa da Saddam'ın kendisi henüz bulunamamıştı. Saddam Hüseyin'in kendisi 13 Aralık'ta yapılan 'Kızıl Şafak' isimli operasyon ile ABD ordusu tarafından yakalanmıştır. Bir önceki incelenen kapakla karşılaştırıldığında kaçak hayatı yaşayan Saddam'ın kilo vermiş, hafif yaralar almış ve çökmüş olduğu görülmektedir. Saddam'ın bu halini göstermek isteyen Amerikan medyası kasıtlı olarak böyle bir görsel kullanmayı tercih etmiştir.

SONUÇ

Soğuk savaş sonrasında önemli bir güç haline gelen ABD, serbest piyasa ekonomisi olarak adlandırılan liberal değerleri benimsemiştir. Benimsenen bu değerler, parlamenter demokratik modelin hâkim kılınmasında etkilidir. Bu model, Soğuk Savaş sonrası ABD'nin uyguladığı iç ve dış politikalarda da açıkça görülmektedir. Körfez Bölgesi, sahip olduğu coğrafi konum itibariyle zengin petrol kaynaklarından dolayı ülkelerin hedefi haline gelmiştir.

ABD'nin Orta Doğu politikalarında önemli bir yer tutan Körfez Bölgesi'nin güvenliği Irak'ın saldırısıyla daha da önemli bir meseleye dönüşmüştür. 1991 yılında gerçekleşen Körfez Savaşı da bu politikaların önemli bir sonucu olmuştur. Daha sonra Bush yönetiminin 2003 yılında başlattığı İkinci Körfez Harekâtı olarak da bilinen Irak Savaşı, ABD'nin Orta Doğu'da hegemonyasını pekiştirmek istediği stratejileriyle de uyumludur. Körfez Savaşı ve Irak Savaşı süreci medyada büyük bir yer edinmiştir. Medya, özellikle bu süreçte ABD hükümetinin ülke politikaları doğrultusunda etkin olarak kullanılmıştır. Savaşların medyadaki anlatısı farklı kanallar aracılığıyla gerçekleşmiştir.

Bu noktadan hareketle, bu çalışmada 1923 yılında yayın hayatına haftalık bir dergi olarak başlayan *Time* dergisinin 1990 yılında başlayan Körfez Savaşı ve 2003 yılında başlayan Irak Savaşı dönemlerinde yayımlanan belli sayıdaki kapakları göstergebilimsel olarak çözümlenmiştir. Bu çözümlemede, özellikle ABD'nin Orta Doğu üzerinde izlediği siyasi politikaların *Time* dergisinin kapaklarında yer aldığı görülmüştür. Söz konusu politikalar doğrultusunda derginin ABD'nin Irak işgalini meşrulaştırma ve toplumsal açıdan kabul görmesini sağlama çabası açık bir şekilde görülmektedir. Bu meşrulaştırma kimi zaman George Bush ve Amerikan askerinin kahraman, Saddam Hüseyin'in ise düşman olarak sunulmasıyla pekiştirilmektedir. Ayrıca George Bush ve Saddam Hüseyin'in temsilleri arasında önemli bir karşıtlık görülmektedir. Bu temsillerde George Bush iyinin, güzelin, aydınlığın yani kısaca Batı'nın; Saddam Hüseyin ise karanlığın, ötekinin ve düşmanın yani Doğu'nun simgesi olarak sunulmuştur. Bununla birlikte Amerikan ordusunun gücü ve Amerikan bayrağı, söz konusu savaşlar döneminde derginin kapağındaki fotoğraf ve başlıklarda sıklıkla kullanılmıştır. Dolayısıyla çalışmanın sonucunda ABD'nin bilhassa savaş dönemlerinde yürüttüğü dış politika stratejileriyle *Time* dergisinin yayın anlayışı arasında paralel bir ilişki olduğu görülmüştür. *Time* dergisindeki kapakların taşıdıkları anlamlar ve vermek istedikleri mesajlar ABD hükümetinin vermek istediği mesajlarla uyum sağladığı tespit edilmiştir.

Kaynakça

Aslan, M. Y. (2008). "Savaş Hukukunun Temel Prensipleri", TBB Dergisi, Sayı: 79, 235-274. Atabek, N. (1995). "Savaş ve Medya: ABD'nin Vietnam ve Körfez Savaşlarındaki Medya Politikaları", *Kurgu Dergisi*, Sayı: 13, s. 185-201.

Bozkurt, E. (2003). *Birleşmiş Milletler Sisteminde Kuvvet Kullanımı*, Ankara: Nobel Yayınları.

Çakar, M. (2003). "Savaş ve Medya", *Pivolka: Savaş Özel Sayısı*, Nisan, s. 25-27.

Çalışkan, K. (2008). "Orta Doğu Siyaseti ve Toplumları Anlamak", *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 39, s. 1-21.

De Saussure, F. (1916). "Cours de linguistique generale", *Genel Dilbilim Dersleri*, Çeviren: Prof. Dr. Berke Vardar, İstanbul: Multilingual Yayınları, 1998.

Fiske, J. (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*, Çeviren: Süleyman İrvan, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1990.

Fukuyama, F. (2005). *Tarihin Sonu mu?*, İstanbul: Vadi Yayınları.

Gönenç, A. Y. (2004). "İletişim Teknolojilerinin Medya Üzerindeki Etkileri", In *2nd International Symposium Communication in the Millenium Kitabı*, İstanbul Üniversitesi, s. 437-448.

Gündoğan, A. O. (2017). "Savaş Üzerine", *Savaş ve Toplum: Savaş Üzerine Yazılar*, Eğitim Yayınevi, s. 8-14.

Kalelioğlu, M. (2021). "Göstergebilim Kuramının Genel Bir Değerlendirmesi, Türkiye'deki Yeri ve Önemi", *Söylem Filoloji Dergisi*, 6(1), Nisan, s. 189-200.

Şen, F. A. (2013). “Medyanın Savaş Söylemleri: Barış Gazeteciliği Perspektifinden Anaakım ve Alternatif Haber Medyasında Suriye Sorunu”, *Selçuk İletişim*, 8, s. 164-175.

Time Magazine, (1990). August 20, Vol. 136, No. 8. U.S.A.

Time Magazine, (1990). August 27, Vol. 136, No. 9. U.S.A.

Time Magazine, (1990). December 24, Vol. 136, No. 27. U.S.A.

Time Magazine, (1991). February 25, Vol. 137, No. 8. U.S.A.

Time Magazine, (1991). March 11, Vol. 137, No. 10. U.S.A.

Time Magazine, (2003). March 3, Vol. 161, No. 9. U.S.A.

Time Magazine, (2003). April 7, Vol. 161, No. 14. U.S.A.

Time Magazine, (2003). April 2, Vol. 161, No. 16. U.S.A.

Time Magazine, (2003). July 14, Vol. 162, No. 12. U.S.A.

Time Magazine, (2003). December 22, Vol. 162, No. 25. U.S.A.

Varlık, A. B. (2013). “Savaşı Tanımlamak: Terminolojik Bir Yaklaşım”, *Avrasya Terim Dergisi*, 1 (2), s. 114-129.

